ЗА КОРАБОМОДЕЛИЗМА В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 1948 – 1955 г.

Преди всичко дължа благодарност на проф. Божимир Давидов както за положителния отзив за статията ми относно първото участие на български корабомоделисти в международно състезание (1955 г., Шверин, ГДР) [1], така и най-вече – за публикуваните от него спомени за корабомоделизма във Варна в началото на 50-те години на миналия век [2]. Около 1955–1956 г. бях член на кръжок „Млад моряк” във Варна, тогава преминахме и през кратко обучение по корабомоделизъм, но за съжаление единственото, което си спомням, е това, че корабомоделната работилница беше на ул. „27 юли”. Основната ми специалност тогава беше флажен сигналчик и най-силният ми спомен до днес остана едно учебно плаване с ветроход до Созопол и обратно. Доколкото обаче съм издирвал сведения за ранната история на организирания корабомоделизъм в България, откликвам на призива на проф. Б. Давидов за допълнителна информация относно строителите на „малкия флот” в началните му години.

Владимир Кондов има съществен принос за развитието на корабомоделизма в България, но за неговата дейност все още малко се знае. Любовта към морето и корабите наследява от баща си, който е работил като дърводелец и корабостроител в Атина, Александрия и Италия. В секцията по морски моделизъм във Варна (в онези години - Сталин) го привлича Боян Жечев. Там бързо печели доверие с качествата си и го избират за председател на секцията [3]. През май 1954 г. към Централния съвет на ДОСО е основана Централната морско-моделна лаборатория (ЦММЛ) във Варна с пръв началник Вл. Кондов. От юли 1956 г. началник на ЦММЛ става Иван Кашлакев (по-късно, до закриването ѝ – Никола Костов), а Вл. Кондов постъпва на работа в моделната работилница на КЗ „Г. Димитров” - Варна. През 1959–1961 г. изработва макети на сградата на Флотския арсенал в Русе, Бот № 1 (1882 г.) и парния катер „Амалия” (1891 г.), модел на парния катер „Калиакрия” (1898 г.) и други плавателни съдове, предназначени за подготвяния тогава технически раздел на експозицията на Военноморския музей във Варна. Към 1963 г. е старши икономист в Главната дирекция на корабостроителната и кораборемонтна промишленост в България [4]. Автор е на ценните публикации за историята на корабомоделизма: брошурата „30 години Моделклуб - Варна” (1979 г.) и статията „Българският корабомоделизъм” в сборника „Човек, море, техника, 1982” (с. 98-114). През 1981 г. посетих Вл.

Кондов в дома му и тогава той призна, че за изработването на макета на Бот № 1 не е разполагал с архивен чертеж, а е ползвал стари чертежи на подобни плавателни съдове и въз основа на тази документация формира представата си за конструкцията на първия метален кораб, построен в България (във Флотския арсенал в Русе). При тази единствена моя среща с Вл. Кондов научих и интересния факт, че той по искане на Българската академия на науките подготвя обемиста библиография на литературата за историята, етнографията, езика и стопанския живот на Македония.

30 години Моделклуб - Варна. *Редактор-съставител Владимир Кондов. Варна, ОВТПН–Варна, [1979]. 24 с. - http://www.morskivestnik.com/mor_kolekcii/izsledwaniq/images/MVkSCHWERIN-55_2.pdf*

Атанас Иванов Мърлев е роден на 1 септември 1934 г. Той е един от двамата корабомоделисти, които през 1955 г. поставят началото на моделната работилница в КЗ „Г. Димитров” - Варна [5, с. 9]. Отличава се със стремежа си да изработва модели на български кораби. На първото световно първенство за моторни корабни модели, организирано от НАВИГА през 1979 г. в Дуисбург (ФРГ), при голяма конкуренция печели бронзов медал с модела на товарния кораб „Сливен” [6, с. 8]. На европейски изложби негови модели са отличени с два златни, два сребърни и един бронзов медал, на световни изложби – с два сребърни и един бронзов медал. За приноса си в развитието на българския корабомоделизъм получава два пъти Народен орден на труда - бронзов (1979 и 1983 г.) [7].

Моделисти от моделната на Корабостроителния завод (отляво надясно): ***Атанас Мърлев****, Николай Геров и Костадин Ангелов. Снимката е от фонда на Държавен архив – Варна –* *http://morskivestnik.com/mor_kolekcii/da_varna/images/1modelisti24082012.JPG*

Ани от снимката, публикувана от проф. Б. Давидов, е **Анна Лефтерова.** На Четвъртите републикански състезания по морски моделизъм през 1954 г. в Плевен печели първо място за младежи [11]. Заедно с Ат. Мърлев тя е един от двамата основоположници на моделната работилница в КЗ „Г. Димитров"–Варна [5, с. 9]. През 1965 г. завършва история в Софийския университет, като темата на дипломната й работа е „Развитие на корабостроенето и корабоплаването в България от Освобождението до Балканските войни".

Татяна от снимката е **Татяна Рачева** [3], но не разполагам с други сведения за нея.

За първите национални състезания по корабомоделизъм.

1951 г., 16 септември – София. **Първи** републикански състезания по корабомоделизъм. Състезателите са разпределени в четири групи: пионери, младежи и девойки, възрастни и професионалисти. Оценяват се самоходни и ветроходни модели. Класирането е индивидуално, отборно и комплексно. Комплексно класиране: I място – София, II място – Хасково, III място – Поморие [8].

1952 г., 20-23 юли – София. **Второ** републиканско първенство по корабомоделизъм. Преобладават вече самоходните модели, регистрирани са за пръв път рекорди за скорост. Отборно класиране: I място – Хасково, II място – Сталин, III място – София [9].

1953 г., 28 юни – Пловдив. Трето републиканско първенство по корабомоделизъм. За пръв път участва радиоуправляем модел, поставени са скоростни рекорди на 9 различни типа самоходни модели. Отборно класиране: I място – София, II място – Хасково, III място –Благоевград [10].

1954 г., 22-29 август – Плевен. Четвърти републикански състезания и изложба по морски моделизъм. За пръв път участват състезатели от Сталински, Плевенски, Софийски и Русенски окръг. Комплексно класиране: I място – Сталин, II място – Коларовград, III място – София [11].

Инженер-корабостроител Протасий Пампулов – фонд Военноморски музей–Варна - http://www.morskivestnik.com/mor_kolekcii/izsledwaniq/images/MVkKORABOMODELISAMLITERA1%D0%90.pdf

Главен организатор на първите републикански състезания по корабомоделизъм е инж. Протасий Пампулов. Няколко месеца преди провеждането им той дава писмени указания както чрез структурните звена на ДОСО [9], така и в специализирания периодичен печат [12], [13], [14]. Още през 1951 г. П. Пампулов публично обявява увереността си в конкурентоспособността на българските корабомоделисти: „Наскоро вие ще трябва да покажете вашите постижения в корабомоделизма и да ги сравните с тия на вашите другари от различните страни” [15]. **Само четири години по-късно, на състезанията в Шверин (ГДР), българските корабомоделисти навлизат с летящ старт в международния спорт**.

Литература

1. **Алексиев, Иван**. Първото участие на български корабомоделисти в международно състезание (1955 г., Шверин, ГДР). – http://morskivestnik.com/compass/news/2015/082015/082015_87.html (публикувано 29 авг. 2015 г.)

2**. Давидов, Божимир**. Корабомоделизмът у нас: Спортът на безумно смелите – спомени за началото. – http://morskivestnik.com/compass/news/2015/092015/092015_21.html (публикувано 9 септ. 2015 г.)

3. **Льочев, П**. Отличен ръководител и организатор. – За родината, 1954, № 5, с. 20.

4. **Кондов, Вл.** Българската корабостроителна промишленост на общопредставителната изложба „България строи социализъм". – Корабостроител (Варна), 1963, № 23, 22 юни 1963.

5. **Големите измерения на малкия флаг**. – Патриот, 1984, № 4, 8-10.

6. **Петков, Христо**. Нашите кораби и корабомоделизмът. – Корабостроене и корабоплаване, 1980, септ., 7-11.

7. **Манолов, Георги**. Ветеранът. – Корабостроител (Варна), № 20, 27 май 1987.

8. **Републикански състезания по корабомоделизъм**. – За родината, 1951, № 9, с. 19.

9. **Пампулов, П.** Какво показаха републиканските състезания по морски моделизъм. – За родината, 1952, № 7-8, с. 19.

10. **Рекорди на ДОСО за 1953 г.** – За родината, 1954, № 1, с. 37.

11. **Тричков, Ал.** Републиканските състезания. – За родината, 1954, № 9, с. 17.

12. **Пампулов, П.** Да проведем образцово околийски и републикански състезания по морски моделизъм. – Патриот, 1952, № 24, с. 3.

13. **Пампулов, П.** Да се готвим отсега за състезанията по морски моделизъм. – Патриот, 1954, № 15, с. 4.

14. **Пампулов, П.** Да се готвим за състезанията по морски моделизъм. – Патриот, 1954, № 49, с. 3.

15. **Пампулов, П.** Корабомоделизмът – средство за изучаване на корабостроенето. – За родината, 1951, № 8, 8-9.

Иван АЛЕКСИЕВ